EBU TÂLİB B. ABDİLMUTTALİB'İN "KASİDE-İ Şİ'BİYYE"Sİ ÜZERİNE

Lütfullah YAVUZ•

ÖZET

İslam dininin doğuşunun en sancılı yılları, dört yıl kadar devam eden muhasara yıllarıdır. Bu dönemde müslümanlar ve yardımcıları Mekke dışında bir dereye çekilmek zorunda bırakılmış, hac ayları dışında hiç bir alış verişlerine müsaade edilmemiştir. Bu zaman zarfında Hz. Muhammed'in (s.a.s.) en büyük yardımcısı, amcası Ebu Talip (rh.)'tir. Saygın bir kişiliğe sahip olan Ebu Talib, o dönemde en etkili silah olan şiir sanatını kullanarak edebî bir üslubla bütün Arapları insanî değerler etrafında toplanmaya çağırmış ve bir kaside nazmetmiştir.

Makalede, Kasîde-i Şi'biyye olarak isimlendirilen bu kaside incelenmiş, kaynakları değerlendirilmiş, Ebu Talib'e nisbeti tesbit edilmiş ve beyitleri en anlaşılır bir dille günümüz Türkçesine tercüme edilmiştir.

ABSTRACT

About "Qaseeda Al-Shi'Biyye" The Poetry Of Abu Taaleb B. Abdulmuttalib

The painy years for borning of Islam are the surrounding years which continued four years. The Moslems and their associate were forced to move in a walley and never alloved for shopping except in pilgrimage mouths. During this period the gratest assosiate of Mohamad (puh) was his uncle Abu Taalib.

Abu Taalib who had owned a regarded personality, had invited Arabs to come together for humane moral worths by using the poetry art and he had written a qaseedah.

In this article the poetry (Qaseedah Sha'biyya) was examinated, its sources were evaluated and it was established that the qaseedah belongs to him. And the qaseedah was translated in Turkish in clear and up-dated words.

I- Giriş

Arap edebiyatında Lâmiyye-i Ebî Tâlib olarak bilinen Ebu Talib'in Kaside-i Şi'biyyesi İslam tarihinin önemli bir bölümünü büyüteç altına alması açısından önemlidir. Kasidenin mahiyetini daha iyi kavrayabilmek için Ebu Talib'in şiirine ve bu kasidenin yazıldığı ortama kısaca temas etmek yerinde olacaktır.

Ebu Talib, Cahiliye Devrinin en önemli şair ve hatiplerinden biri olup İslam edebiyat adına öncelikli olarak tanıtılacak önemli

• Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belağatı Öğretim Elemanı.

simalardan biridir. Ama imanı üzerinde yapılan bir takım spekülasyonlar, onu arka plana itmiştir. Bu yüzden Arap edebiyatı ile ilgili muhtasar eserlerin çoğunda ondan söz edilmez.[1]

Sadece Arap dili ve belağatı alanında değil, bütün İslami ilimlerde Cahiliye şiiri ile istişhat etmek İslam âlimlerinin üzerinde ittifak ettiği bir hususdur[2]. İbn-i Sellam (ö.231/845), o zaman Mekke'deki en usta şairin Abdullah b. ez-Ziba'rî olduğunu söyledikten sonra sırasıyla Ebu Talib b. Abdilmuttalib, Ebu Süfyan b. el-Hâris, Müsâfir b. Ebî 'Amr, Dırâr b. el-Hattâb, Ebû 'İzzet el-Cümahî, Abdullah b. Huzafe ve Hübeyra b. Ebîvehb'i zikretmektedir[3].

Kendisine nisbet edilen şiirleri Dr. Muhammed Altuncî *"Divanu Ebî Tâlib Ammi'n-Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)"* adlı eserde bir araya getirmiştir. Bu eserde kimi tek beyitten, kimi de 110 beyitten oluşan 65 şiir mevcuttur. Recezler de beyit olarak kabul edilirse, beyitlerin toplamı 593'ü bulmaktadır. Bu eser 1994'te neşredilmiştir. Önsözünde belirtildiğine göre, adı geçen eserin temel kaynağı, Ezher Şeyhi Muhammed Halîl el-Hatib'in *"Ğâyetü'l-Metâlib fî Şerhi Dîvân-ı Ebî Talib"* adlı 1371/1951 yılında neşredilmiş olan kitabıdır. Halîl el-Hatib bu kitabını, Bağdat'ta Âlu's-Seyyid İsa el-'Attar kütüphanesindeki, ilki Ebu Heffân Abdullah b. Ahmed b. Harb el-Basrî el-Mehzemî'ye ait olan ve içinde Ebu Talib'e nisbet edilen 500'den fazla beyit bulunan *"Şi'ru Ebî Talib"* elyazmasıyla, 'Ali b. Hamza el-Basrî et-Temîmî'ye ait *"Divanu Ebî Talib"* adlı elyazmadan yararlanarak telif etmiştir.

Ebu Heffân el-Mehzemî'ye ait olan yazma eser Kaside-i Şi'biyye ile başlar. Sonunda, bu nüshayı 'Afîf b. Es'ad'ın kendisi için eş-Şeyh Ebu'l-Feth Osman b. Cinnî hattıyla yazılmış nüshadan hicri 380 yılı Muharrem ayında Bağdat'ta çoğalttığı ve İbn Cinnî'ye (rh) arzedip okuduğu bildirilmiştir. İkinci yazma ise hicri 1071 yılı Ramazan ayında 'Ali b. Cevâd el-Kâzımî tarafından ya-

---

1 Bkz. Abdurrahman Fehmi Efendi, İslam Medeniyeti Tarihi (Medresetü'l-'Arab), Notlarla sadeleştirip yayına hazırlayanlar: Hüseyin Elmalı - Cüneyt Eren, İzmir, 2005, s: 109 vd.; 'Âdil el-Füreycât, eş-Şuarâü'l- Câhiliyyûn el-Evâil, Beyrut, 1994, s: 53 vd.

2 Abdurrahman b. Ebî Bekr es-Süyutî, el-İktirah fi 'Ilmi'n-Nahv, İstanbul 1975, s: 31; Mehmet Reşit Özbalıkçı, Kur'an ve Hadis'in Arap Gramerindeki Rolü, İzmir 2006, s: 54.

3 Muhammed b. Sellâm el-Cümahî, Tabakâtü'ş-Şuarâ, II. baskı, 1988 m. s: 92.

zılmış olup hicri 385 yılında vefat eden Ebû Muhammed Harun b. Musa et-Tel'akberî'den rivayet edilmiştir[4].

II- Ebu Talib'in Yaşadığı Çevre

Ebu Talib zamanındaki Mekke halkı, putperest bir topluluk idi. En büyük övünç kaynakları, yeryüzünde yapılan ilk ev olan Kâbe idi. Hz. İbrahim, oğlu İsmail (a.s) ile birlikte, Hz. Âdem'in temelleri üzerine Kâbe'yi inşa ettikten sonra, getirdiği hac ibadeti ile Mekke ön plana çıkmış oldu. Hz. Muhammed (s.a.s) dünyaya geldiği sıralarda dedesi Abdülmuttalib Kureyş kabilesinin başkanı konumunda idi. Bir Hıristiyan olan Yemen kralı Ebrehe, Mekke'nin cazibe merkezi olmasını önlemek için Kâbe'nin yıkılması gerektiğini düşündü. İçinde fillerin de bulunduğu büyük bir ordu ile Mekke üzerine yürüdü. Fakat Allahü Teâlâ Müzdelife ile Mina arasında onu ve ordusunu helak etti. Bu olay Kâbe'nin ve Mekke'nin önemini daha da artırdı. Bütün Araplar Mekke'ye ve Kureyş'e daha fazla saygı göstermeye başladılar. Kureyş kervanları hiç bir yerde saldırıya uğramıyordu. Kureyş bu saygıyı istismar etti. Kâbe'ye ve İbrahim dinine sahip çıkacakken, putları ön plana çıkardı. Onların düşüncesine göre putların içinde bir melek bulunmakta ve kendine ibadet edenlere menfaat sağlamaktaydı. Bunların sağladığı menfaat aslında bir kuruntudan ibaret idi. Ancak Kureyş, Arapları daha çok sömürmek için putperestliği öne çıkardı, diyebiliriz. Az da olsalar, Abdülmuttalib gibi Hanif dinine mensup insanlar, putlara tapmazdı. Kâbeyi tavaf ederler ve hacılara hizmete özen gösterirlerdi.

İslam dini zuhur ettiğinde en büyük putperest Velid b. Muğîre idi. Kâbe yıkıldığı vakit yeniden inşasında önemli bir rol alan bu zat, Mekke'nin en önemli lideri olarak görülüyordu. Bu ön planda olma şerefini kaybetmek istemeyen Velid, Kur'ân'ın Allah kelamı olduğunu kabul etmedi. Etrafına Mekkelileri toplayıp Hz. Peygambere ve İslamiyete savaş açtı. Rivayetlere göre hakkında Müddessir suresi nazil oldu. Bu düşmanlığının neticesi olarak Hz. Peygamberi öldürmek istediler. Ancak Mekke'de bir insan öldürmek, onun oymağına savaş açmak anlamına geliyordu. O oymağın liderinden izin almak gerekiyordu. Bu maksatla Haşim oğullarının lideri Ebû Talib'den izin istediler. O da buna müsaade etmedi. Bunun üzerine Kureyş, Kinane oğullarının

4 Muhammed Altuncî, Dîvânü Ebî Tâlib Ammi'n-Nebi (s), s: 5 vd.

Mina ile Mekke arasında bulunan Ebtah'taki bahçesinde bir antlaşma yazdılar. Buna göre müslümanlarla ve onları himaye eden insanlarla irtibat kesilecekti. Onlarla alış veriş yapılmayacak, kız alıp verilmeyecek, hiç bir antlaşma yapılmayacaktı. Hz. Muhammed öldürülmek üzere kendilerine teslim edilmedikçe, onlara asla acınmayacaktı. Müslümanlar bir pazara gitse, mal sahibi çok yüksek fiyatlar istiyor, o müslüman da eli boş olarak dönüyordu. Bu antlaşmayı Kâbe'ye astılar. Ebu Talib müslümanlarla birlikte, Mekke dışındaki Şi'bu Ebi Talib'e taşınmak mecburiyetinde kaldı. Akla hayale gelmeyecek sıkıntılar çektiler. Buraya sığınan müslümanlar ve onlara destek verenler sadece hac mevsiminde dışarı çıkabiliyorlardı. Sonunda Allah, Kâbe duvarına asılan o sahifeye bir güveyi musallat etti. Güve "Allah" lafzı hariç, bütün yazıları yedi. Bu olayı Cebrail Hz. Peygambere, o da Ebu Talib'e haber verdi. Ebu Talib Mekke'nin ileri gelen müşriklerine bunu bildirdi. Nihayet beş genç kalkıp o sahifeyi indirdiler. Başlarında Hişam b. Haris vardı. Diğer dördü: Abdülmuttalib kızı Atike'nin oğlu Züheyr, Züm'a b. Esved, Mut'im b. Adiy ve Ebu'l-Bahterâ idi. Böylece o sahifenin hükmü iptal edilmiş oldu. Zaten Mekke'ye gelen tüccarlar da bu muhasaradan zarar görüyordu. Dört yıldan daha uzun bir süre geçmiş, insanların şefkat duyguları da iyice kabarmaya başlamıştı. Mekkeli müşrikler adı geçen mucizeye inandıkları için değil, zarar göreceklerini düşündükleri için Müslümanlardan bu muhasarayı kaldırdılar[5]. Ebu Talib muhasara olayında yaşananların bir kısmını, bu meşhur kasidesiyle dile getirmiştir.

III- Kaside-i Şı'biyyenin Muhtevası

Kaside, herhangi bir maksat için söylenmiş, aynı kafiyeye sahip birçok beyitten oluşan manzumelere verilen genel addır. Kaside, "kasdedilen şey" anlamındadır. Genellikle medih kasdıyla söylenirler. Bu kasidenin maksadı Hz. peygamberi (s.a.v) övmek ve Mekkeli müşrikleri insanlığa davettir. Kasideler normalde on beş ile doksan dokuz beyit arasında olur. Bazılarına göre bir kaside en az üç beyittir.[6]

Şi'b, sözlükte "iki tepe arasında bulunan dere" anlamındadır. Burada "dere mahallesi" manasındadır. Bu mahalle, Haşim oğul-

5 Muhammed Hamidullah, İslam Peygamberi, İstanbul, 1980, I, 122 vd.
6 Geniş bilgi için bkz. el-Cevherî, es-Sıhah, قصد maddesi. Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, İstanbul, 1971, II, 206.

larının Resûlullah (s.a.v) ile beraber sığındığı Ebu Talip'e ait mahalledir. Bu şi'b aslında Abdülmuttalib'e aitti. Oğulları arasında onu taksim etti. Bu arada Hz. peygamber (s.a.v) de babasının payını aldı. Haşim oğullarının konağı ve meskenleri oradaydı.[7]

Bu kasidede Ebu Talib yalvarıp yakarmamış aksine insanlık ve kutsal değerler uğrunda ölümü çoktan göze aldığını belirtip, ciddi ciddi muhaliflerine meydan okumuştur. Diğer Araplar bundan telaşa kapılmışlar, Kureyş de birbirine girerse, Hac ibadeti dâhil İbrahim dininin ortadan kalkması gibi ciddi sonuçlarının olacağını, harbin zarardan başka yararının olmayacağını söyleyerek arabuluculuk yapmaya çalışmışlardır. Yesrib'li Ebu Kays b. Eslet bunlardandır.[8] İbn-i Kesir "Bu Şi'b kasidesi çok edebi bir kasidedir. Böylesini Ebu Talip'ten başkası söyleyemez. O Muallakât-ı Seb'a'dan daha mükemmel, manayı ifade etme açısından daha tesirlidir." diyerek kasidenin önemine vurgu yapmaktadır[9] .

IV- Kaside-i Şı'biyyenin Yapısı

Kaside-i Şı'biyye tavil bahrindedir. Bu bahir **فعولن مفاعيلن فعولن مفاعيلن** veznindedir. Aruzu, yani birinci mısranın son tef'ilesi, daima makbuz olarak, yani **مفاعلن** şeklinde olur. Darbı, yani ikinci mısranın son tef'ilesi ise, ya makbuz ya mahzuf yani **مفاعِلْ** şeklinde veyahut sahih olarak **مفاعيلن** şeklinde gelir.[10]

İlk beytin taktîi şöyledir:

خَلِيلَيْ / يَ مَا أدّنِي / لِأوْوَ /ل عَاذِلِي // بصَغْوَا / ءَ فِي حَقْقِنْ / وَلَا عِنْ / دَ بَاطِلِي

- . - . / - - . / - - - . / - - . //- . - . / . - . / - - - . / - - .

فعولن/ مفاعيلن / فعولُ / مفاعلن // فعولن / مفاعيلن / فعولن / مفاعلن

İkinci **فعولن** zihaf sebebiyle **فَعُولُ** olmuştur. Görüldüğü gibi aruzu ve sadrı makbuzdur. Mısra sonlarındaki harekeler uzatılabildiği için taktî yaparken med harfleri gösterilmiştir. Kafiye gereği önce bunların tenvinleri hazfedilmiştir.

---

7 İbrahim Rif'at, Mir'âtü'l-Haremeyn, II, 60.

8 Ebu Muhammed Abdülmelik b. Hişam, es-Sîratü'n-Nebeviyye, I,282 vd. ; Ali b. Bürhaniddin el-Halebî İnsânü'l-Uyûn fi Sîrati'l-Emîni'l-Me'mûn, II,25 vd.

9 Ebu'l-Fidâ el-Hafız İbn Kesir ed-Dımeşkî, el-Bidaye ve'n-Nihâye, III,55.

10 Abdülaziz Atik, Ilmü'l-'Aruz ve 'l-Kâfiye, s: 28.

V- İbn Hişam'ın Sahih Görmediği Beyitlerin Değerlendirilmesi

es-Sîretü'n-Nebeviyyenin yazarı İbn Hişam (ö.218/833) Kaside-i Şi'biyye'nin 93 beytlik büyük bir kısmını İbn İshak'a (ö.150/767) isnad ederek eserine almıştır. Bu kasideyi meşhur etme şerefi ona aittir. İbn İshak'ın eserinde bu kasidenin tamamının mevcut olduğunu tahmin ediyoruz. eş-Şâmî, Ebû Heffân'ın, İbn İshak'ın beyitlerinin üzerine pek çok ilaveler yaptığını söylese de[11] bunu ihtiyatla karşılamamız gerekmektedir. Çünkü İbn İshak'ın eserinin tamamı elimizde mevcut değildir. İbn Hişam bu şiirin 93 beytini rivayet ettikten sonra: *"Bunlar, bu kasideden bana sahih olarak ulaşanlardır. Şiir ehli olan bir zat, bunların çoğunu yadırgıyor"* der.[12] İbn Hişam'ın, şiir ehli dediği âlim, çağdaşı olan İbn Sellam olabilir. O, Ebu Talib'in şiiri ve mezkûr kasidesi hakkında şöyle der: "*Ebu Talib ceyyidü'l-kelam (iyi söz söylemesini bilen) bir şair idi. Söylediklerinin en beraatlisi (ustaca söyleneni) Hz. peygamber'i (sallallahu aleyhi ve sellem) medhettiği kasidesidir. Orada şöyle demiştir:*

وَ أَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ / ثِمَالُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِلْأَرَامِلِ

Çok az beyaz vardır onun gibi. Onun yüzü suyu hürmetine buluttan su istenir. O yetimlerin elinden tutar, dulların ise sığınağıdır".

İbn Sellam sözüne şöyle devam eder: *"Ona ziyadeler yapılmış ve uzatılmıştır. Arkadaşımız Yusuf b. Sa'd'in yazdığı bir nüshayı yüz küsur sene önce gördüm. Anladım ki insanlar ona ekleme yapmışlar. Sonunun neresi olduğunu bilemiyordum. Asmaî bana onu sordu. "Sahih ve ceyyiddir (sağlıklı ve iyidir)" dedim. "Sonunun neresi olduğunu biliyor musun? " dedi. "Bilemiyorum" dedim."*[13]

Hızânetü'l-Edeb'in tahkikini yapan Abdüssellam Muhammed Harun Tabakat'taki bu bilgiyi verdikten sonra, burada geçen "yüz küsur sene önce: **منذ أكثر من مائة سنة**" lafzının yanlış istinsah veya tahkik edildiğini, doğrusunun "O yüz beyitten fazladır: **و هي أكثر من مائة بيت** " şeklinde olması gerektiğini, çünkü kitap yazan biriyle yüz sene önce arkadaşlık etmesinin makul olmadığını söyler.[14]

---

11 es-Sâlihî eş-Şâmî, Sübülü'l-Hüda ver-Reşad, II, 379.
12 İbn Hişam, es-Sîre, I, 299.
13 İbn Sellam, Tabakatü'ş-Şu'ara, s: 95.
14 Abdüsselam Muhammed Harun, Tahkîku ve Şerhu Hızâneti'l-Edeb ve Lübbü Lübâbi Lisâni'l-'Arab li 'Abdilkâdir b. 'Ömer el-Bağdâdî, Kahire, 1989, II, 59.

İbn Sellam ve Asmaî bizce Ebu Talib'e haksızlık etmişlerdir. Ebu Talib'e nisbet edilen bir şiiri, önce hüsnü niyyetle kabullenmeleri, eğer ona ait olmadığını gösteren bir delil olursa, onu zikretmeleri gerekirdi. "Sonunun neresi olduğunu bilemiyordum." cümlesinde, "Oku oku bitmiyor" gibi, bir anlam vardır. Kasidenin uzun olması, son tarafının Ebu Talib'e ait olmadığına delil olamaz. Asmaî'nin de aynı görüşte olması bunu ispatlamaz. Çünkü Ebu Tâlib'in içinde bulunduğu durumu anlatmak için 110 beyit de azdır. Öyle anlaşılıyor ki bir kasidenin 99 beyitten fazla olamayacağı, bu tartışmadan sonra kaziyye-i muhkeme haline gelmiş olmalıdır.

İlk iki beyt, bizce tek bir harf yüzünden İbn Hişam'ın es-Sîre'sine girememiştir. İlk iki beyt şudur:

1- خَلِيلَيَّ مَا أَدْنِي لِأَوَّلِ عَاذِلٍ / بِصَغْوَاءَ فِي حَقٍّ وَلَا عِنْدَ بَاطِلِ

Ey iki can dostum! Haklı olsun haksız olsun, ilk tenkit edene karşı, kulağım yassı bir taş değildir!

2- خَلِيلَيَّ إِنَّ الرَّأْيَ لَيْسَ بِشِرْكَةٍ / وَلَا نَهْنَهٍ عِنْدَ الْأُمُورِ الْبَلَابِلِ

Ey iki can dostum! İstişare ile varılmamış ve tül gibi(şeffaf) olmayan görüş, hiç şüphesiz vesveseli işlerden sayılır.

Şöyle ki rivayetlerin çoğunda, **بِصَغْوَاءَ** lafzı ğayn harfiyle **بِصَغْوَاءَ** şeklindedir. Bu durumda beyte mantıklı bir mana verilemez. Her ne kadar Bağdâdî (ö.1093/1682), *Hızâne*'sinde bu beyti böyle açıklamaya çalışmış ise de aceleye geldiği bellidir. Zira Bağdadî, bu Kasidenin sadece 40 kadar beytini, istitraden, yani yeri geldi diye araya sıkıştırarak açıklamıştır. Onun esas gayesi, Nahiv kurallarını şiirlerle istişhattır. Mef'ûl-i Mutlaka delil getirirken, bu kasideden iki beyti kullanmış, bu vesileyle, kasideyi şerhetmeye başlamıştır. O, bu beytin şerhinde:

*" **بِصَغْوَاءَ** leyseye benzeyen mâ'nın haberidir. Bu sebeple başına "be" harfi almıştır. Sağv, meyl anlamındadır. Kulağınla birine meylettiğin vakit "Filana sağvettim" dersin. İlk âzil lafzındaki harfi cer "sağvâe"ye müteallıktır. "Hak" kelimesinin başındaki ise "âzil" kelimesine müteallıktır. Beyt "Hakkı ilk kınayan kişiye kulağım meyledip onu dinlemez" anlamındadır. "Âzil" kelimesi "ilk" kelimesiyle kayıtlanmıştır. Çünkü ilk kınayanı dinlemeyen, ikinci kınayanı haydi haydi dinlemez. İnsan nefsinin zihni boş olduğunda çoğun-*

lukla aklına ilk gelen şeyde karar kılar" [15] der ama **وَلَا عِنْدَ بَاطِلٍ** lafzından söz etmez. Bu lafız olmasa yukarıdaki anlamlar bir şeyler ifade edebilir. Yani Ebu Talib fena halde kızmış olabilir. Çünkü yeğeni Hz. Muhammed haklı olduğu halde, bilerek Ebu Leheb tarafından kınanmıştır. "Artık Ebu Leheb ne dese onu dinlemem" diyor. Problem burada başlıyor. İki can dostu ona "Peki yeğenin haksızken Ebu Leheb onu kınamışsa yine de Ebu Leheb'i dinlemez misin?" diyebilirler. Ebu Talib bunun üzerine "Onun haklı bir kişiyi kınamasına çok kızdım, artık haksızı kınasa da dinlemem" demeye hakkı olmaz. Çünkü bu durumda Ebu Talib'e can dostlarının "Kardeşim yapma! Bu öfkeyi bırak. Haksızı niye müdafaa ediyorsun" deme hakkı doğar. Bu durumda Ebu Talib daha birinci beyitte mağlub duruma düşecektir. Bu kabul edilemez. Bu beytin **بصغواء** ile anlamı budur. İbn Hişam bu manayı kabul etmemiştir.

Bu beyt "Ebu Heffan" nüshasındaki gibi **بِصَفْوَاءَ** lafzıyla düşünülürse daha doğru bir mana elde edilir. Ebu Talip burada, hakkı işitmek istemeyen kulağı, pürüzsüz yassı bir taşa benzetiyor. "Ben böyle bir kulağa sahip değilim" diyor. Şimdiye kadar Mekke putperestliğini kimse kınayıp tenkit etmedi. Biri çıkmış ilk defa tenkit ediyor. Haklı da olabilir, haksız da. Ama adamı önce bir dinleyelim" demek istiyor. Zaten ikinci beyit de bunu destekliyor. İstişareyi ve şeffaflığı öneriyor. Ama birinci beyte o çok sert ve anlamsız mana verilince ikinci beytin de bir anlamı kalmıyor. Onun için bu ikinci beyt de es-Sîre'ye girememiştir, diyebiliriz.

Ebu Talib'in şiirine başka haksızlıklar da yapılmıştır. Şia mezhebinde olanlar, ona ait şirk kokan ama bizce asla şirk olmayan bazı beyitleri eserlerine almamışlardır. Mesela ilk onbir beyt Hasan el-Emin'in A'yânü'ş-Şîa'sına girememiştir. Sebebi bellidir. Çünkü Orada İsaf ve Nâile putlarından sitayişle bahsedilmiştir.[16]

---

[15] Bağdâdînin şerhinin orijinali şöyledir: **بصغواء: خبر ما النافية و هي حجازية و لذا زيدت الباء. و الصغو: الميل. و أصغيت إلى فلان: إذا ملت بسمعك نحوه. و لأول عاذل: متعلق بصغواء. و في حق : متعلق بعاذل. أي لا أميل بأذني لأول عاذل في الحق. و إنما قيد العاذل بالأول لأنه إذا لم يقبل عذل العاذل الأول فمن باب أولى أن لا يقبل عذل العذل الثاني. فإن النفس إذا كانت خالية الذهن ففي الغالب أن يستقر فيها أول ما يرد عليها.** Abdülkâdir b. 'Ömer el-Bağdâdî, Hızânetü'l-Edeb ve Lübbü Lübâbi Lisâni'l-Arab, Beyrut, tarihsiz, I, 252.

[16] Said Nursi onun hakkında şöyle der: "Ehl-i Teşeyyu imanına kail; Ehl-i sünnetin ekserisi imanına kail değiller. Fakat benim kalbime gelen budur ki: Ebu Talib, Rasül-i Ekrem Aleyhissalatü Vesselam'ın risaletini değil; şahsını, zatını gayet ciddi severdi. Onun -o gayet ciddi- o şahsi şefkati ve muhabbeti, elbette zayie gitmeyecektir. Evet, ciddi bir surette Cenab-ı hakkın Habib-i

Kaside-i Şı'biyyenin sonuna ilaveler yapıldığı ve içinde uydurma beyitler bulunduğu fikri, Altuncî'nin matbu divanı dâhil, daha sonraki nüshalarda, beyitlerin iyice karışmasına sebep olmuştur. Mesela o divandaki 60. beyit, 57. beytin yerinde olmalıydı. Çünkü Ebu Süfyan'dan bahsettiği aşikârdır. İbn Hişam içinde argo bulunduğunu düşündüğü beyitleri eserine almaz.[17] Bu türden olan 104, 105 ve 106. beyitlerin yeri aslında 73. beytin yeridir. Bu beyitlerdeki ifadeler aslında müslümanlara sövmesi için gönderilen ayak takımına aittir. Bu ayak takımından ise 70, 71 ve 72. beyitlerde söz edilmektedir. Divandaki 87. beyit de konunun akışını bozuyor. Onun için 85'in yerine aldık. Yine 89. beyti, 91.den sonraya aldık. Çünkü bu beyit, Züheyr'den değil, Hz. peygamberin liderliğinden bahsetmektedir. 103. beyti 98'in yerine aldık. Çünkü Ebu Talib burada dedelerine bağlı olduğunu ifade etmektedir. 101 ve 102. beyitleri 88. beyitten sonraya aldık. Çünkü bunlarda gençlerden bahsediliyor. 99. beytin yeri de 91. beytin yeridir. Çünkü ilk sahabilerden bahsediliyor. Biz bu değişiklikleri yaptıktan sonra aşağıdaki sıralama ortaya çıktı.

Yukarıda ifade edildiği gibi bu şiirin bazı beyitleri uydurma, bazı lafızları değişik, bazı beyitlerin yeri değişmiş ve bazı beyitler ise hiç kasideye girememiş olabilir. Biz bütün bunları bir kenara bırakarak, elde mevcut imkânlarla bu kasidenin en sahih halinin ve tercemesinin şu şekilde olduğunu düşünüyoruz. Değişik rivayetleri incelemek isteyenler Altuncî'nin Divan-ı Ebî Talib adlı eserine müracaat edebilir.

VI- Kaside-i Şı'biyye ve Tercemesi

القصيدة الشعبية Şi'b Kasidesi

1- خَلِيلَيَّ مَا أَدْنِي لِأَوَّلِ عَاذِلٍ / بِصَفْوَاءَ فِي حَقٍّ وَلَا عِنْدَ بَاطِلِ

Ey iki can dostum! Haklı olsun haksız olsun, ilk tenkit edene karşı, kulağım yassı bir taş değildir.

Ekremini sevmiş ve himaye etmiş ve taraftarlık göstermiş olan Ebu Talib'in; inkâra ve inada değil, belki hicab ve asabiyet-i kavmiye gibi hissiyata binaen, makbul bir iman getirmemesi üzerine Cehennem'e gitse de; yine Cehennem içinde bir nevi hususi cenneti, onun hasenatına mükafaten halkedebilir. Kışta bazı yerlerde baharı halkettiği ve zindanda -uyku vasıtasıyla- bazı adamlara zindanı saraya çevirdiği gibi, hususi cehennemi, hususi bir nevi cennete çevirebilir." , Mektubat, 366.

17 İbn Hişam, es-Sîre, I, 287.

2- خَلِيلَيَّ إنَّ الرَّأيَ لَيْسَ بشِرْكَةٍ / وَلَا نَهْنَهٍ عِنْدَ الْأمُورِ الْبَلَابِلِ

Ey iki can dostum! İstişareyle varılmayan ve tül gibi(şeffaf) olmayan görüş, hiç şüphesiz vesveseli işlerden sayılır.

3- وَ لَمَّا رَأيْتُ الْقَوْمَ لَا وُدَّ عِنْدَهُمْ / وَ قَدْ قَطَعُوا كُلَّ الْعُرَى وَ الْوَسَائِلِ

Bu kavimde sevgi olmadığını, bütün kulpları ve araçları koparduklarını gördüğümde,

4- وَ قَدْ صَارَحُونَا بِالْعَدَاوَةِ وَ الْأذَى / وَ قَدْ طَاوَعُوا أمْرَ الْعَدُوِّ الْمُزَايِلِ

Bize açıkça düşmanlık ve eziyet yaptıklarını, bizden ayrı duran düşmanın emrinde olduklarını,

5- وَ قَدْ حَالَفُوا قَوْمًا عَلَيْنَا أظِنَّةً / يَعَضُّونَ غَيْظًا خَلْفَنَا بِالْأنَامِلِ

Töhmet altında olan ve arkamızdan, öfkelerinden dolayı parmaklarını ısıran insanlarla bize karşı antlaşma yaptıklarını,

6- صَبَرْتُ لَهُمْ نَفْسِي بِسَمْرَاءَ سَمْحَةٍ / وَ أبْيَضَ عَضْبٍ مِنْ تُرَاثِ الْمَقَاوِلِ

(Bunları görünce neredeyse onlara saldıracaktım ama) esnek esmer (mızrağıma) ve krallardan miras kalan keskin beyaz (kılıcıma) tutunup sabrettim.

7- وَ أحْضَرْتُ عِنْدَ الْبَيْتِ رَهْطِي وَ إخْوَتِي / وَ أمْسَكْتُ مِنْ أثْوَابِهِ بِالْوَصَائِلِ

Yakınlarımı ve kardeşlerimi Kâbe'nin yanına getirdim. Vasilelerden[18] oluşan örtüsüne tutundum.

8- قِيَامًا مَعًا مُسْتَقْبِلِينَ رِتَاجَهُ / لَدَى حَيْثُ يَقْضِي حَلْقَهُ كُلُّ نَافِلِ

Hep beraber ayaktaydık. Büyük kapısına yönelmiş haldeydik. Nafile adak yapanın yemin etiği yerin yanında.

9- وَحَيْثُ يُنِيخُ الْأشْعَرُونَ رِكَابَهُمْ / بِمَفْضَى السُّيُولِ مِنْ إسَافٍ وَ نَائِلِ

İsaf ve Naile[19] (heykelleri tarafından) gelen sellerin aktığı ve uzun saçlıların[20] binek hayvanlarını oturttukları yerde (Alah'a dua için durduk).

10- مُوَسَّمَةَ الْأعْضَادِ أوْ قَصَرَاتِهَا / مُخَيَّسَةَ بَيْنَ السَّدِيسِ وَ بَازِلِ

---

18 Vasile, bir tür Yemen kumaşıdır. Ardarda kırmızı ve yeşil dokumalardan oluşur.

19 Nâile kelimesinin sonundaki yuvarlak tê kafiye ve vezin gereği düşmüştür. Cahiliye devri Arap inancına göre İsaf ve Naile iki aşk kurbanıdır. Birbirini seven bu iki genç, evlenmelerine aileleri izin vermeyince Kâbe'nin içinde zina ederler ve Allah tarafından taşa çevrilirler. Bunların taşlaşmış heykelleri Kâbe'nin içinden alınıp Safa ve Merve tepeleri civarında bir yerelere konulmuş, daha sonra bunlar, tapınılan iki put haline getirilmişlerdir.

20 Umre ve hac yapacaklar, Mekke'ye gelmeeden önce saçlarını uzatırlardı.

Orada 6 ile 9 yaş arasında olan itaatkâr (hayvanların) pazıları veya boyun kökleri (kurbanlık oldukları belli olsun diye) damgalıdır.

11- تَرَى الْوَدْعَ فِيهَا وَ الرُّخَامَ وَ زِينَةً / بِأَعْنَاقِهَا مَعْقُودَةً كَالْعَثَاكِلِ

Boyunlarında sedef, mermer ve süslerden yapılmış, hurma salkımları gibi (sallanan) gerdanlıkları görürsün.

12- أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ مِنْ كُلِّ طَاعِنٍ / عَلَيْنَا بِسُوءٍ أَوْ مُلِحٍّ بِبَاطِلِ

(Şöyle dedim): "Kötülük için bize saldıran ve bir batılda ısrar eden[21] herkesten, insanların Rabbine sığınırım.

13- وَ مِنْ كَاشِحٍ يَسْعَى لَنَا بِمَعِيبَةٍ / وَ مِنْ مُلْحِقٍ فِي الدِّينِ مَا لَمْ نُحَاوِلِ

Bize gizli düşman olup bizi kabahatli göstermek için koşturanlardan. Bizim iddia etmediğimiz bazı şeyleri dinimize katanlardan (Allah'a sığınırım).

14- وَ ثَوْرٍ وَ مَنْ أَرْسَى ثَبِيرًا مَكَانَهُ / وَ رَاقٍ لِبِرٍّ فِي حِرَاءٍ وَ نَازِلِ

Sevr dağına, Sebir dağını yerine yerleştirene, sevap için Hıra dağına çıkıp inenlere (sığınırım)[22].

15- وَ بِالْبَيْتِ حَقِّ الْبَيْتِ مِنْ بَطْنِ مَكَّةَ / وَ بِاللهِ : إِنَّ اللهَ لَيْسَ بِغَافِلِ

Mekke'nin göbeğindeki Kâbe'ye ve Kâbe'nin hakikatine (sığınırım). Ve Allah'a (sığınırım) ki Allah (olanlardan) habersiz değildir.

16- وَ بِالْحَجَرِ الْمَسْوَدِّ إِذْ يَمْسَحُونَهُ / إِذَا اكْتَنَفُوهُ بِالضُّحَى وَ الْأَصَائِلِ

Kuşluk ve ikindi vakitlerinde önünde insanların yığılıp el-yüz sürdükleri Hacer-i Esved'e (sığınırım),

---

21 Bu beyitte görüldüğü gibi Ebu Talip putların Allah gibi bir ilah olduğuna inanmayı bir batılda ısrar olarak görmekteydi. Putların temsil ettiği gerçek şahıslar بل عباد مكرمون ayetinde ifade edildiği gibi, keramet sahibi veli kullar olabilir. Mesela Hübel aslında hacılara çok iyiliği dokunan mübarek bir zat idi. Taif'teki heykeli onu hacılara hurma tatlısı ve yağlı un kavurması ikram edişini temsil etmekteydi. Belki keramet sahibi bir kişiydi. Ama bir kişinin kerameti o kişinin tabiatüstü olduğunu göstermez. Herkes tabiat kanunlarına tabidir, Allah hariç. Dolayısıyla Allah'tan başka ilah yoktur. Hübel vb. putlara "ilah" denmesine Abdülmuttalip gibi Mekke liderlerinin ses çıkarmamalarının sebebi onların mecâzi anlamda ilah olmalarındandır. Mecazi ilahları hakiki ilah yerine koymak batılda ısrardır. Mesela "Ahmet aslandır" cümlesinden, Ahmed'in mecâzi anlamda bir aslan olduğu anlaşılır. Ama bu onun hakiki aslan olduğunu göstermez. Ayni spekülasyon günümüzde Vehhabîlerle mutasavvıflar arasında yaşanmaktadır. Ebu Talib'in felsefesi her iki akımın arasını bulmaktadır.

22 Bu sığınmalar mecazi anlamdadır. Hakiki anlamda sadece Allah'a sığınılır.

17- وَ مَوْطِئَ إبْرَاهِيمَ فِي الصَّخْرِ رَطْبَةً / عَلَى قَدَمَيْهِ حَافِيًا غَيْرَ نَاعِلِ

Terliksiz, yalın iki ayağına karşı rutubetli hale gelen kaya üzerindeki, İbrahim'in (a) ayak izlerine (sığınırım),

18- وَ أَشْوَاطٍ بَيْنَ الْمَرْوَتَيْنِ إلى الصَّفَا / وَمَا فِيهِمَا مِنْ صُوَرَةٍ وَ تَمَاثِلِ

Safa'ya kadar iki Merve arasında yapılan yürüyüşlere, ikisi arasındaki suretlere ve heykellere (sığınırım).

19- وَ مَنْ حَجَّ بَيْتَ اللهِ مِنْ كُلِّ رَاكِبٍ / وَ مِنْ كُلِّ ذِي نَذْرٍ وَ مِنْ كُلِّ رَاجِلِ

Allah'ın evini hacceden her binitliye, her adak sahibine, her yayaya (sığınırım),

20- وَ بِالْمَشْعَرِ الْأَقْصَى إذَا عَمِدُوا لَهُ / إلَالٍ إلى مَقْضَى الشِّرَاجِ الْقَوَابِلِ

Yöneldikleri zaman Meş'ar-i Aksâ'ya (Arafat'a) ve birbirine karşı gelen sel yataklarının sonundaki İlal (tepeciğine sığınırım),

21- وَ تَوْقَافِهِمْ فَوْقَ الْجِبَالِ عَشِيَّةً / يُقِيمُونَ بِالْأَيْدِي صُدُورَ الرَّوَاحِلِ

(Hacıların) ellerini binitlerinin göğüslerine dayayıp, akşam vakti dağların üzerinde yaptıkları vakfelerine (sığınırım),

22- وَ لَيْلَةِ جَمْعٍ وَ الْمَنَازِلِ مِنْ مِنىَ / وَ مَا فَوْقَهَا مِنْ حُرْمَةٍ وَ مَنَازِلِ

Cem (Müzdelife) gecesine ve Mina'daki konak yerlerine. (Mina'nın) üstündeki mukaddes yerlere ve konaklama yerlerine (sığınırım),

23- وَ جَمْعٍ إذَامَا الْمُقْرِبَاتُ أَجَزْنَهُ / سِرَاعًا كَمَا يَفْزَعْنَ مِنْ وَقْعِ وَابِلِ

Sağnak yağmurdan korkuyormuş gibi cins Arap atlarının hızla geçtikleri vakit, Cem'e (sığınırım),

24- وَ بِالْجَمْرَةِ الْكُبْرَى إذَا صَمَدُوا لَهَا / يَؤُمُّونَ قَذْفًا رَأسَهَا بِالْجَنَادِلِ

(Şeytanın) başına iri taşları atmak için (hacıların) üzerine yürüdükleri vakit Büyük Cemre'ye[23] (sığınırım),

25- وَ كِنْدَةَ إذْ هُمْ بِالْحِصَابِ عَشِيَّةً / تُجِيزُ بِهِمْ حُجَّاجُ بَكْرِ بْنِ وَائِلِ

Hısab (bölgesinde) akşam vakti, geçmelerine Bekr b. Vail hacılarının izin verdiği Kinde (kabilesine sığınırım).

26- حَلِيفَانِ شَدَّا عَقْدَ مَا اجْتَمَعَا لَهُ / وَ رَدَّا عَلَيْهِ عَاطِفَاتِ الْوَسَائِلِ

(Bunlar, çeşitli) vesilelerin gereği olarak görüş birliğine vardıkları ve reddettikleri hususlarda sözleşme yapan, iki antlaşmalı (kabiledir).

---

23 Cemre sözlükte "köz" anlamındadır. Ateşten yaratılan İblis'in üzerinde durduğu mekan, elbette köz gibi sıcak olacaktır. Orası taşlanırsa şeytan da taşlanmış olacaktır.

27- وَ حَطْمِهِمْ سُمْرَ الرِّمَاحِ مَعَ الظُّبَا / وَ إِنْفَاذِهِمْ مَا يَتَّقِي كُلُّ نَابِلِ

(Silahsız oldukları halde) kılıçları ve esmer mızrakları kırmalarına, ok atan herkesin korktuğu şeyi gerçekleştirmelerine (sığınırım).

28- وَ مَشْيِهِمْ حَوْلَ الْبِسَالِ وَ سَرْحِهِ / وَ شِبْرِقِهِ وَخْدَ النَّعَامِ الْجَوَافِلِ

Serh ve şibrık ağaçlarının etrafında çevik deve kuşlarının sektiği gibi, aslanların etrafında yürümelerine (sığınıyorum).

29- فَهَلْ بَعْدَ هذَا مِنْ مَعَاذٍ لِعَائِذٍ / وَ هَلْ مِنْ مُعِيذٍ يَتَّقِي اللهَ عَاذِلِ

Bir sığınanın bundan sonra sığınacağı bir yer var mı? Allah'tan sakınıp (müşriklerin yaptıklarını) yanlış bulup (bize) sığınma sağlayacak yok mu?

30- يُطَاعُ بِنَا الْأَعْدَا وَ وَدُّوا لَوْ أَنَّنَا / تُسَدُّ بِنَا أَبْوَابُ تُرْكٍ وَ كَابِلِ

Bize karşı olan düşmanlara itaat ediliyor. Onlar bize Türk ve Kabil (oğullarının) kapılarının bile kapatılmasını arzu ediyorlar.

31- كَذَبْتُمْ وَ بَيْتِ اللهِ نَتْرُكُ مَكَّةً / وَ نَظْعَنَ إِلاَّ أَمْرُكُمْ فِي بَلاَبِلِ

Allah'ın evine yemin olsun ki işiniz sıkıntıya girmedikçe Mekke'yi terk edip ayrılacağız diye boşuna ümitlendiniz.

32- كَذَبْتُمْ وَ بَيْتِ اللهِ نُبْزَى مُحَمَّدًا / وَ لَمَّا نُطَاعِنْ دُونَهُ وَ نُنَاضِلِ

Allah'ın evine yemin olsun ki Muhammet'le olursak yenileceğimizi düşünmekte yanıldınız. Henüz biz onun uğrunda mızrak ve ok kullanmadık.

33- وَ نُسْلِمُهُ حَتَّى نُصَرَّعَ حَوْلَهُ / وَ نَذْهُلَ عَنْ أَبْنَائِنَا وَ الْحَلاَئِلِ

Biz çocuklarımız ve hanımlarımızdan vazgeçip onun etrafında yere serilmedikçe onu teslim ederiz (zannetmeyin).

34- وَ يَنْهَضَ قَوْمٌ فِي الْحَدِيدِ إِلَيْكُمْ / نُهُوضَ الرَّوَايَا تَحْتَ ذَاتِ الصَّلاَصِلِ

Demir (zırhlar ve silahlar) içindeki bir kavim, su kaplarının altından su develerinin kalktığı gibi size ayaklanmadıkça,

35- وَ حَتَّى يُرَى ذُو الضِّغْنِ يَرْكَبُ رَدْعَهُ / مِنَ الطَّعْنِ فِعْلَ الْأَنْكَبِ الْمُتَحَامِلِ

Bir omzu düşük zalim birine yapıldığı gibi, bu kin sahibi de, aldığı darbeden dolayı, pis (kanının) üzerine, kapandığı görülmedikçe,

36- وَ إِنَّا لَعَمْرُ اللهِ إِنْ جَدَّ مَا أَرَى / لَتَلْتَبِسَنْ أَسْيَافُنَا بِالْأَمَاثِلِ

Allah'a yemin olsun ki, eğer benim gördüğüm hal devam ederse, hiç şüphesiz kılıçlarımız örnek insanların kanlarına karışacak.

37- بِكَفِّ امْرِئٍ مِثْلِ الشِّهَابِ سَمَيْدَعٍ / أَخِي ثِقَةٍ حَامِي الْحَقِيقَةِ بَاسِلِ

Yakıcı yıldız gibi olan ulaşılabilir bir efendinin, güvenilirliğin kardeşi, hakikatin himayecisi olan aslanın eliyle (bunu yapacağız.)[24]

38- شُهُورًا وَ أَيَّامًا وَ حَوْلاً مُجَرَّمًا / عَلَيْنَا وَ تَأْتِي حِجَّةٌ بَعْدَ قَابِلِ

Aylarca, günlerce, yıl boyu, , bize karşı (Hz. Muhammed) hep böyle olmuştur). Gelenin ardından bir hac mevsimi daha gelir.

39- وَمَا تَرْكُ قَوْمٍ لَا أَبَا لَكَ سَيِّدًا / يَحُوطُ الذِّمَارَ غَيْرَ ذَرْبٍ مُوَاكِلِ

Ey babası olmayan kişi! Korunması gerekenleri gözeten, çirkin konuşmayan ve işini başkasına bırakmayan bir efendiyi bir kavmin terk etmesi nasıl olur?

40- وَ أَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ / ثِمَالُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِأَرَامِلِ

Çok az beyaz (lider) vardır onun gibi. Onun yüzü suyu hürmetine buluttan su istenir. O yetimlerin elinden tutar, dulların ise sığınağıdır.

41- يَلُوذُ بِهِ الْهُلَّاكُ مِنْ آلِ هَاشِمٍ / فَهُمْ عِنْدَهُ فِي نِعْمَةٍ وَ فَوَاضِلِ

Haşim ailesinden helak olacaklar ona sığınır. Onlar onun yanında nimet ve iyilikler içindedirler.

42- لَعَمْرِي لَقَدْ أَجْرَى أَسِيدٌ وَ رَهْطُهُ / إِلَى بُغْضِنَا وَ جَزَّ آنَا لِآكِلِ

Ömrüme yemin ediyorum! Esid[25] *ve grubu bize olan kinlerini devam ettirdiler. Yiyecek olanlara bizi parçalayı verdiler.*

43- جَزَتْ رَحِمٌ عَنَّا أَسِيدًا وَ خَالِدًا / جَزَاءَ مُسِيءٍ لَا يُؤَخَّرُ عَاجِلِ

Yakın akraba olmanın (manevi şahsiyeti) bizim için Esid'in ve Halid'in cezasını kötü bir şekilde, ertelenmeksizin, hemen versin.

44- وَ عُثْمَانُ لَمْ يَرْبَعْ عَلَيْنَا وَ قُنْفُذٌ / وَلَكِنْ أَطَاعَا أَمْرَ تِلْكَ الْقَبَائِلِ

Osman[26] *bize kol kanat germedi, Kunfüz de. Lakin o ikisi o kabilelerin emrini dinlediler.*

45- أَطَاعَا أَبِيًّا وَ ابْنَ عَبْدِ يَغُوثِهِمْ / وَ لَمْ يَرْقُبَا فِينَا مَقَالَةَ قَائِلِ

Übeyy'e ve Abdiyeğûs'larının oğluna itaat ettiler de, bizim lehimizde söz söyleyen hiç kimsenin sözüne kulak vermediler.

46- كَمَا قَدْ لَقِينَا مِنْ سُبَيْعٍ وَ نَوْفَلٍ / وَ كُلٌّ تَوَلَّى مُعْرِضًا لَمْ يُجَامِلِ

---

24 Ebu Talib'in bu feraseti Bedir'de gerçekleşmiştir.

25 Bu Esid, Mekke'nin fethinden sonra Hz. peygamberin Mekke valisi yaptığı 'Attâb'ın babasıdır. İbn Hişam, es-Sîre, I, 301.

26 Bu şiirde geçen şahısların tam isimleri es-Sîre'de verrilmiştir. Bu Osman, Talha b. Ubeydullah'ın kardeşidir. A.g.e. I, 301.

Sübey' ve Nevfel'den[27] *de kötülük bulduk. Hepsi bizden yüzçevirip kaçtı, bize hoş davranmadı.*

47- فَإنْ يُلْقيَا أوْ يُمْكِنِ اللهُ مِنْهُمَا / نَكِلْ لَهُمَا صَاعًا بكَيْلِ الْمُكَايِلِ

Eğer bunlar (harp meydanında) yere yıkılırlarsa veya Allah bu ikisine karşı bize imkân verirse, ödeşen biri nasıl ölçerse, bunlara öyle sa' ölçeceğiz (bize yaptıkları işkenceyi onlara yapacağız).

48- وَ ذَاكَ أبُو عَمْرٍو أبَى غَيْرَ بُغْضِنَا / لِيُظْعِنَنَا فِي أهْلِ شَاءٍ وَ جَامِلِ

Ve şu Ebu Amr... Bizi koyuncuların ve devecilerin arasına defetmek istiyor. Bizi kızdıracak bir iş yapmadan duramıyor.

49- يُنَاجِي بنَا فِي كُلِّ مُمْسًى وَ مُصْبَحٍ / فَنَاجٍ أبَا عَمْرٍو بنَا ثُمَّ خَاتِلِ

Akşamladığı ve sabahladığı her yerde bizim dedikodumuzu yapıyor. Yap bakalım ey Ebu Amr, tuzak da kur.

50- وَ يُقْسِمُنَا باللهِ مَا إنْ يَغُشُّنَا / بَلَى قَدْ نَرَاهُ جَهْرَةً غَيْرَ حَائِلِ

Bir de bize gelip "Billahi aldatırsam" diye yemin ediyor. Evet! Biz onu açıkça, arada perde olmadan görebiliyoruz.

51- أضَاقَ عَلَيْهِ بُغْضُنَا كُلَّ تَلْعَةٍ / مِنَ الأرْضِ بَيْنَ أخْشُبٍ فَمَجَادِلِ

Bize olan kini ona, Ahşebeyn dağları arasındaki yüksek arazilerin hepsini ve dağ tepelerindeki köşkleri dar etti.

52- وَ سَائِلْ أبَا الْوَلِيدِ مَاذَا حَبَوْتَنَا / بسَعْيِكَ فِينَا مُعْرِضًا كَالْمُخَاتِلِ

Ebu'l-Velid'e, tuzak kurmak amacıyla ayrılıp aleyhimize çalışmak suretiyle, bize ne zarar verdiğini sor.

53- وَ كُنْتَ امْرَأً مِمَّنْ يُعَاشُ برَأيِهِ / وَ رَحْمَتُهُ فِينَا وَ لَسْتَ بجَاهِلِ

(Ey Ebu'l-Velid), sen aramızda görüşüne uyulan ve merhamet gören bir kişiydin. Sen bunu bilmiyor değilsin.

54- أ عُتْبَةَ لا تَسْمَعْ بنَا قَوْلَ كَاشِحٍ / حَسُودٍ كَذُوبٍ مُبْغِضٍ ذِي دَغَاوِلِ

Ey Utbe! Gizli düşmanlık eden birinin bizim hakkımızda söylediklerini dinleme. Hiç çekemeyen, çok yalancı, nefret eden ve belalı birinin...

55- وَ قَدْ خِفْتُ إنْ لَمْ تَزْجُرَنَّهُمْ وَ تَرْعَوُا / تُلاقِي وَ نَلْقَى مِنْكَ إحْدَى الْبَلابِلِ

Eğer sen onları hiç engellemez ve söz dinlemezseniz korkarım ki sen de biz de üzüntü verici bir olayla karşılaşacağız.

---

27 Bu Nevfel, Hz. Hatice annemizin kardeşidir. İbn Hişam'ın bildirdiğine göre Kureyş'in şeytanlarından biriymiş. Hz. Ebu Bekr ile Talha b. Ubeydullah'ın bir ipe bağlayıp işkence etmiş. Sonunda Hz. Ali tarafından Bedir'de öldürülmüş. es-Sîre, I, 301.

56- وَ مَرَّ أَبُو سُفْيَانَ عَنِّيَ مُعْرِضًا / كَمَا مَرَّ قَيْلٌ مِنْ عِظَامِ الْمَقَاوِلِ

Ebu Süfyan benden yüz çevirip geçip gitti. Sanki büyük Yemen krallarından bir kral gibiydi.

57- يُخَبِّرُنَا فِعْلَ الْمُنَاصِحِ أَنَّهُ / شَفِيقٌ وَ يُخْفِي عَارِمَاتِ الدَّوَاخِلِ

Nasihat eder tarzda, çok şefkatli olduğunu bize haber veriyor. Bir yandan ise girift pis işlerini gizlemeye çalışıyor.

58- يَفِرُّ إِلَى نَجْدٍ وَ بَرْدِ مِيَاهِهِ / وَ يَزْعُمُ أَنِّي لَسْتُ عَنْكُمْ بِغَافِلِ

Necd'e ve oranın soğuk sularına kaçıyor, hem de "Sizden gafil değilim" iddiasında bulunuyor.

59- وَ أَعْلَمُ أَنْ لاَ غَافِلٌ عَنْ مَسَاءَةٍ / كَفَاكَ الْعَدُوُّ عِنْدَ حَقٍّ وَ بَاطِلِ

Biliyorum bize kötülük yapıldığını bilmeyen yok. Haklı da olsan, haksız da olsan senin hakkından düşman gelsin.

60- فَمِيلُوا عَلَيْنَا كُلُّكُمْ إِنَّ مَيْلَكُمْ / سَوَاءٌ عَلَيْنَا وَ الرِّيَاحُ بِهَاطِلِ

Hep birlikte üzerimize gelin bakalım. Rüzgârlar bol yağmurlu olmuş farketmez, sizin saldırınız bize birdir.

61- أَ مُطْعِمُ لَمْ أَخْذُلْكَ فِي يَوْمِ نَجْدَةٍ / وَلَا عِنْدَ تِلْكَ الْمُعْظِمَاتِ الْجَلَائِلِ

Ey Mut'ım. İmdada çağırdığın gün de, o büyük ve ciddi sıkıntılı işlerde de seni hiç yalnız bırakmadım.

62- وَلاَ يَوْمَ خَصْمٍ إِذْ أَتَوْكَ أَلِدَّةٍ / أُولِي جَدَلٍ مِنَ الْخُصُومِ الْمَسَاجِلِ

Aralıksız konuşan kişilerden oluşan, mücadeleci ve şiddetli hasımların sana geldiği günde de.

63- أَ مُطْعِمُ إِنَّ الْقَوْمَ سَامُوكَ خُطَّةً / وَ إِنِّي مَتَى أُوكَلْ فَلَسْتُ بِوَائِلِ

Ey Mut'ım. Bu insanlar bir planda seni kullandılar. (Kusura bakma, seni hakemim yapamam). Ben ne zaman işimi başkasına bırakmışsam kurtulamamışımdır.

64- جَزَى اللهُ عَنَّا عَبْدَ شَمْسٍ وَ نَوْفَلًا / عُقُوبَةَ شَرٍّ عَاجِلًا غَيْرَ آجِلِ

Allah bizim için Abdişems ve Nevfel (oğullarının) cezasını en kötü bir şekilde geciktirmeden acil olarak hemen versin.

65- بِمِيزَانِ قِسْطٍ لاَ يَغِيضُ شَعِيرَةً / لَهُ شَاهِدٌ مِنْ نَفْسِهِ حَقُّ عَادِلِ

Üzerinde adaleti tam gösterecek bir ibresi olan ve arpa kadar şaşmayan hakkaniyet terazisiyle (tarısın da versin).

66- لَقَدْ سَفُهَتْ أَحْلَامُ قَوْمٍ تَبَدَّلُوا / بَنِي خَلَفٍ قَيْضًا بِنَا وَ الْغَيَاطِلِ

Bizi Halef oğullarıyla ve Ğaytalelilerin yerine koyan bir kavmin akılları iyice adileşti.

67- وَ نَحْنُ الصَّمِيمُ مِنْ ذُؤَابَةِ هَاشِمٍ / وَ آلِ قُصَيٍّ فِي الْخُطُوبِ الْأَوَائِلِ

Biz ilk sıkıntıları bertaraf eden öz be öz Kusay ailesinden ve Haşim (oğullarının) üst tabakasındanız.

68- وَ كَانَ لَنَا حَوْضُ السِّقَايَةِ فِيهِمْ / وَ نَحْنُ الذُّرَى مِنْهُمْ وَ فَوْقَ الْكَوَاهِلِ

Onların Sikaye havuzu bize aitti. Biz onların zirveleriydik, omuzlarının üzerindeydik[28].

69- فَمَا أَدْرَكُوا ذَحْلاً وَلاَ سَفَكُوا دَمًا / وَلاَ خَالَفُوا إِلَّا شِرَارَ الْقَبَائِلِ

Onlar kin ve düşmanlık nedir, bilmediler. Kan akıtmadılar. En kötü kabileler hariç, kimseye karşı durmadılar.

70- بَنِي أَمَةٍ مَجْنُونَةٍ هِنْدَكِيَّةٍ / بَنِي جُمَحَ عُبَيْدِ قَيْسِ بْنِ عَاقِلِ

Hintli deli cariyenin oğullarıyla Kays b.Âkıl'in köleciği Cumah oğullarından başkasına (karşı durmadılar).

71- وَ سَهْمٌ وَ مَخْزُومٌ تَمَالَوْا وَ أَلَّبُوا / عَلَيْنَا الْعِدَا مِنْ كُلِّ طِمْلٍ وَ خَامِلِ

Sehm ve Mahzum (sülalesi) toplanıp nerede bir belalı veya bayağı biri varsa bize saldırması için kışkırttılar.

72- وَشَائِظُ كَانَتْ فِي لُؤَيِّ بْنِ غَالِبٍ / نَقَاهُمْ إِلَيْنَا كُلُّ صَقْرٍ حُلاَحِلِ

Lüey b. Galib (oğulları) içinde düşük seviyeli bazıları vardı. (Güya) şecaatli bir lider şahin onları bize sürdü.

73- سَيَعْلَمُ أَهْلُ الضَّغْنِ أَيِّي وَ أَيُّهُمْ / يَفُوزَ وَ يَعْلُو فِي لَيَالٍ قَلاَئِلِ

Kin sahipleri, ben mi onlar mı hangimizin kazanacağını, birkaç gece zarfında kimin üste çıkacağını görecekler.

74- وَ أَيُّهُمْ مِنِّي وَ مِنْهُمْ بِسَيْفِهِ / يُلاَقِي إِذَا مَا حَانَ وَقْتُ النَّنَازُلِ

Karşılıklı inme vakti geldiğinde onlardan veya benden hangimiz kılıncıyla karşılayacak (görecekler).

75- وَ مَنْ ذَا يَمَلُّ الْحَرْبَ مِنِّي وَ مِنْهُمُو / وَ يَحْمَدُ فِي الْآفَاقِ مِنْ قَوْلِ قَائِلِ

Ben mi, onlar mı, harpten usanan ve söz söyleyene ufuklarda teşekkür edecek olan kim olacak?

76- وَ رَهْطُ نُفَيْلٍ شَرُّ مَنْ وَطِئَ الْحَصَى / وَ أَلْأَمُ حَافٍ مِنْ مُعَدٍّ وَ نَاعِلِ

Nüfeyl'in grubu çakıl çiğneyenlerin en şerlileridir. Hazırlıklı ve ayakkabısı olan birinden daha tehlikeli yalınayaklılardır.

77- أَ عَبْدَ مَنَافٍ أَنْتُمُو خَيْرُ قَوْمِكُمْ / فَلاَ تُشْرِكُوا فِي أَمْرِكُمْ كُلَّ وَاغِلِ

[28] Bu beyitten, Ebu Talib çocukken devamlı dedesi Haşim'in omzunda gezdiği, hacılara takdim edilen kuru üzüm ve hurma şerbetinden istediği kadar içtiği anlaşılmaktadır.

Ey Abdümenaf[29] (oğulları)! Siz kavminizin en hayırlılarısınız. Öyleyse her karışanı işinize karıştırmayınız.

78- فقد خفت إن لم يصلح الله أمركم / تكونوا كما كانت أحاديث وائل

Eğer Allah işinizi düzeltmezse korkarım, Vail'in kötü olaylarında olduğu gibi[30], siz de aynı duruma düşeceksiniz.

79-لَعَمْرِي لَقَدْ أَوهِنْتُمُو وَ عَجَزْتُمُو / وَ جِئْتُمْ بِأَمْرٍ مُخْطِئٍ لِلْمَفَاصِلِ

Ömrüme yemin olsun, o kadar zayıflatıldınız ve aciz düştünüz ki sonunda yanlışlıkla eklemi kıran bir hareket yaptınız.

80-وَ كُنْتُمْ قَدِيمًا حَطْبَ قِدْرٍ فَأَنْتُمُو / أَلَانَ حِطَابُ أَقْدُرٍ وَ مَرَاجِلِ

Siz eskiden bir çömlek için odun toplar idiniz. Siz şimdi birçok çömlek ve tencere için odun topluyorsunuz.

81-لِيَهْنِئْ بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ عُقُوقُهَا / وَ خِذْلاَنُهَا وَ تَرْكُنَا فِي الْمَعَاقِلِ

Büyüklerine isyan etmeleri, yardımsız bırakmaları ve bizi sığınaklara terketmeleri Abdümenaf oğullarına afiyet olsun!

82- فَإِنْ يَكُ قَوْمٌ سَرَّهُمْ مَا صَنَعْتُمُو / سَتَحْتَلِبُوهَا لاَقِحًا غَيْرَ بَاهِلِ

Yaptıklarınızın sevindirdiği bazı insanlar olabilir. (Ama biliniz ki) siz, sağması sakıncalı olan gebe develeri sağacaksınız.

83- فَبَلِّغْ قُصَيًّا أَنْ سَيُنْشَرُ أَمْرُنَا / وَ بَشِّرْ قُصَيًّا بَعْدَنَا بِالتَّخَاذُلِ

Kusay (oğullarına) bizim işimizin yaygınlaşacağını bildir. Onlara, bizden sonra herkesin birbirine yardım etmeyeceğini müjdele.

84- وَ لَوْ طَرَقَتْ لَيْلاً قُصَيًّا عَظِيمَةٌ / إِذًا مَا لَجَأْنَا دُونَهُمْ فِي الْمَدَاخِلِ

Büyük bir felaket geceleyin Kusay (oğullarının) kapısını çalarsa, onlar bizi beklerken, (biz onlar gibi) deliklere sokulmayız.

85- وَلَوْ صُدِقُوا ضَرْبًا خِلاَلَ بُيُوتِهِمْ / لَكُنَّا أُسًى عِنْدَ النِّسَاءِ الْمَطَافِلِ

Onlar evlerinin içinde dayağa maruz kalsalardı, biz (onlar gibi yapmaz) çocuklu kadınlarının yanında herkese örnek olurduk.

86- فَإِنْ تَكُ كَعْبٌ مِنْ لُوَيٍّ تَجَمَّعَتْ / فَلاَ بُدَّ يَوْمًا مَرَّةً مِنْ تَزَايُلِ

Eğer Lüey'den olma Ka'b kabilesi bir araya gelse, bir gün bir şekilde kesinlikle onları dağıtacağız.

87- وَ إِنْ تَكُ كَعْبٌ مِنْ كُعُوبٍ كَثِيرَةٍ / فَلاَ بُدَّ يَوْمًا أَنَّهَا فِي مَجَاهِلِ

Eğer Ka'b (oğulları) pek çok Ka'b (oğullarından) oluşsa bir gün mutlak bilinmeyenlerin içinde olacaktır.

---

29 Abdümenaf, bütün hac organizasyonunu uhdesinde toplayan ve bu ibadeti suistimallerden kurtaran Kusayy'ın oğlu, Haşim'in babasıdır.

30 Bu olaylarda basit bir hadise yüzünden pekçok kan akıtılmıştır.

88- بَنِي أَسَدٍ لاَ تُطْرِفُنَّ عَلَى الْقَذَى / إِذَا لَمْ يَقُلْ بِالْحَقِّ مِقْوَلُ قَائِلِ

Ey Esed oğulları. Konuşan birinin dili hakkı söylemediği zaman, asla bu rahatsızlığa göz yummayın.

89- وَ كُلُّ صَدِيقٍ وَ ابْنِ أُخْتٍ نَعُدُّهُ / وَجَدْنَا لَعَمْرِي غِبَّهُ غَيْرَ طَائِلِ

Ömrüme yeminle söylüyorum. Biz arkadaş ve kız kardeşimizin oğlu saydığımız insanlar az ve çoğu gurursuzmuş.

90- سِوَى أَنَّ رَهْطًا مِنْ كِلاَبِ بْنِ مُرَّةٍ / بِرَاءٌ إِلَيْنَا مِنْ مَعَقَّةِ خَاذِلِ

Ancak Kilâb b. Mürre'den 3-5 yiğit, bizi yardımsız bırakma saygısızlığına düşmediler.

91- فَنِعْمَ ابْنُ أُخْتِ الْقَوْمِ غَيْرَ مُكَذَّبٍ / زُهَيْرٌ حُسَامًا مُفْرَدًا مِنْ حَمَائِلِ

Züheyr, iplerinden sökülmüş keskin bir kılıç gibi duran ve (soyu) yalanlanmayan, kavmimizin ne iyi bir yeğenidir.

92- شَبَابٌ مِنَ الْمُطَيِّبِينَ وَ هَاشِمٍ / كَبِيضِ السُّيُوفِ بَيْنَ أَيْدِي الصَّيَاقِلِ

Mutayyiplerden ve Haşim soyundan gelen o gençler parlaklık veren ustaların ellerindeki beyaz kılıçlar gibidir.

93- بِضَرْبٍ تَرَى الْفِتْيَانَ فِيهِ كَأَنَّهُمْ / ضَوَارِي أُسُودٍ فَوْقَ لَحْمِ خَرَادِلِ

Onlara bir fiske vurulsa, gençlerini sanki küçük et parçaları üzerindeki yırtıcı aslanlar gibi görürsün.

94- لَعَمْرِي لَقَدْ كَلَّفْتُ وَجْدًا بِأَحْمَدَ / وَ إِخْوَتِهِ دَأْبَ الْمُحِبِّ الْمُوَاصِلِ

Ömrüme yeminle söylüyorum. Ahmed'i ve kardeşlerini devamlı seven her insan gibi vecd içinde sevdim.

95- رِجَالٌ كِرَامٌ غَيْرُ مِيلٍ نَمَاهُمُو / إِلَى الْعُرِّ آبَاءٌ كِرَامُ الْمَخَاصِلِ

İkramkar ve yalpa yapmayan erkekler, cömert ve iyi hasletleri olan babalar, onları en iyi olmaları için yetiştirmiştir.

96- أُقِيمُ عَلَى نَصْرِ النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ / أُقَاتِلُ عَنْهُ بِالْقَنَا وَ الْقَنَابِلِ

Muhammed peygamberin yardımında ısrarlıyım. Onun için mızraklarla ve atlarla savaşacağım.

97- أَشَمُّ مِنَ الشُّمِّ الْبَهَالِيلِ يَنْتَمِي / إِلَى حَسَبٍ فِي حَوْمَةِ الْمَجْدِ فَاضِلِ

Canlı ve cömert çekme burunlu efendilerden biridir. O şereflerin çoğunda faziletli bir soya dayanmaktadır.

98- فَلاَ زَالَ فِي الدُّنْيَا جَمَالاً لِأَهْلِهَا / وَ زَيْنًا لِمَنْ وَلَّاهُ رَبُّ الْمَشَاكِلِ

Hala dünyada, layık olanlar için bir güzellik mevcuttur. Problemlerin (gidericisi) Rabbin görevlendirdiği kişi[31] için bir süs vardır.

99- فَمَنْ مَثَلُهُ فِي النَّاسِ أيُّ مُؤَمَّلِ / إذَا قَاسَهُ الْحَاكِمُ عِنْدَ التَّفَاضُلِ

Fazilet yarışında, gerçek bir hâkim kıyaslama yapsa, insanlar içinde beklentide bulunulan hangi kişi, onun benzeri olabilir?

100- حَلِيمٌ رَشِيدٌ عَادِلٌ غَيْرُ طَائِشٍ / يُوَالِي إلَهًا لَيْسَ عَنْهُ بِغَافِلِ

Yumuşak huyludur, olgundur, adaletlidir, isabetsiz değildir. O öyle bir İlah'ın dostudur ki, O ondan gafil değildir.

101- فَأيَّدَهُ رَبُّ الْعِبَادِ بِنَصْرِهِ / وَ أظْهَرَ دِينًا حَقُّهُ غَيْرُ نَاصِلِ

Kulların sahibi onu yardımıyla destekledi ve öyle bir din ortaya koydu ki onun gerçekliği[32] kaybolmayacaktır.

102- فَوَاللهِ لَوْلاَ أنْ أجِيءَ بِسُبَّةٍ / تَجُرُّ عَلَى أشْيَاخِنَا فِي الْمَحَافِلِ

Vallahi çeşitli mahfillerde büyüklerimize kötü şeyler söyletecek bir iş yapmamış olacak olsam[33],

103- لَكُنَّا اتَّبَعْنَاهُ عَلَى كُلِّ حَالَةٍ / مِنَ الدَّهْرِ جِدًّا غَيْرَ قَوْلِ التَّهَازُلِ

Her zaman, her halde, ciddi söylüyorum, şaka etmiyorum, kesinlikle ona tabi olurduk[34].

104- وَلَكِنَّنَا نَسْلٌ كِرَامٌ لِسَادَةٍ / بِهِمْ نُعْتَلِي الْأقْوَامَ عِنْدَ التَّطَاوُلِ

Fakat biz büyük efendilerimize karşı iyi bir nesiliz. Biz güç yarışında diğer kavimleri onlar sayesinde geçtik.

105- لَقَدْ عَلِمُوا أنَّ ابْنَنَا لاَ مُكَذَّبٌ / لَدَيْنَا وَلاَ يُعْنَي بِقَوْلِ الْأبَاطِلِ

Onlar da biliyorlar ki bizim çocuğumuz, yanımızda yalanlanan biri değil. Boş sözlere de bakılmamalı.

106- دَفَعْنَاهُمُو حَتَّى تَبَدَّدَ جَمْعُهُمْ / وَ حَسَّرَ عَنَّا كُلُّ بَاغٍ وَ جَاهِلِ

Onların topluluğu dağılana ve herbir azgın ve cahil, bizden acı bir darbe alana değin onlarla mücadele edeceğiz.

---

31 Bu beyitte Ebu Talip, Hz. Muhammed'in peygamberliğini kabul etmekte ve "Mücadelenin içinde tatlı bir güzellik vardır" diyerek onu teselli etmektedir.

32 Ebu Talip burada İslam dininin hak olduğunu ikrar etmektedir.

33 Yaşlıların gençlere tabi olması o zamanlar ayıp karşılanıyordu.

34 Bu iki beyitten anlaşıldığı üzere Ebu Talip, hak peygamber olduğunu bildiği halde yeğenine ittiba etmemiş, hak yolda olduklarını düşündüğü Kusayy, Abdümenaf, Haşim ve Abdülmuttalib gibi kadim şeyhlerin dini üzere kalmıştır. Şahsi kemalatı için çalışmamış, gördüğü maslahata binaen ferağatta bulunmuştur. Bu sebeple bazı âlimler onun imanının sahih olduğu görüşündedir. Son nefeste şehadet getirdiğine dair rivayetler de vardır. Bkz: Mevlana Şiblî, Asr-ı Saadet, Tercüme: Ömer Rıza (Doğrul), İstanbul, 1920, I, 271.

107- فَأَصْبَحَ فِينَا أَحْمَدٌ فِي أَرُومَةٍ / تُقَصِّرُ عَنْهَا سَوْرَةُ الْمُتَطاوِلِ

Ahmet artık içimizde öyle kökleşti ki ona saldıracak güçlülerin saldırısı boşa çıkar.

108- كَأَنِّي بِهِ فَوْقَ الْجِيَادِ يَقُودُهَا / إِلَى مَعْشَرٍ زَاغُوا إِلَى كُلِّ بَاطِلِ

Sanki onu atların üzerinde görüyorum. Onları her türlü batıla sapmış topluluğun üzerine sürüyordu.

109- حَدِبْتُ بِنَفْسِي دُونَهُ وَ حَمَيْتُهُ / وَ دَافَعْتُ عَنْهُ بِالذُّرَى وَ الْكَلاكِلِ

Onun önünde kendimi kambur ettim ve onu korudum. Göğüs kemiklerimle siper yaparak onu müdafaa ettim.

110- وَلاَ شَكَّ أَنَّ اللهَ رَافِعُ أَمْرِهِ / وَ مُعْلِيهِ فِي الدُّنْيَا وَ يَوْمَ التَّجَادُلِ

Hiç şüphe yok ki Allah dünyada da mücadele gününde de onun işini yüceltip yükseltecektir.[35]

VII- Sonuç

Bu kaside, Mekke'nin o zamanki sosyal dokusunu anlatması açısından önemlidir. Kasidenin giriş bölümünde Mekkelilerin hac ibadetine bir düğün havası içinde kutsi bir neşveyle baktıkları anlatılıyor. Bu kasideden Kureyşlilerin sadece putperest olmadığını, eski Mekke büyüklerinin ortak aklının esas alındığını görüyoruz. Ayrıca Mekke'de özel bir emniyet biriminin olmadığını, hırsız ve çapulcuların bir evi bastığında komşuları tarafından kurtarıldığını öğreniyoruz. Eğer komşu kötü biriyse, duymazlıktan geldiğini anlıyoruz. Bu ve benzeri mücadeleler bu kasidede anlatılmıştır.

Sadece bu kaside değil, o dönemde yazıldığı rivayet edilen bütün şiirler, o zamanki Arap toplumunun anlaşılabilmesini sağlayan en önemli kaynaklardır. Hz. Ömer, : *"Şiir, (bu) kavmin ilmidir. Onların bundan daha doğru ilmi yoktur"* diyerek şiirin önemini ifade etmiştir[36]. Taha Hüseyin'in "Fi'ş-Şi'ri'l-Câhili" adlı eserinde

---

35 Kaside-i Şi'biyyenin es-Sîre'de bulunan kısmının Türkçeye tercümesi, es-Sîre'nin çeşitli mütercimleri tarafından da yapılmıştır. Bunların bir kısmı yüzeysel, bir kısmı ağdalı, bazan da yanlıştır. Biz tercümemizde bunlardan istifade ettik ama makale boyutunu aşmamak için yanlış tercümelere işaret etme gereği duymadık. Bu sebeple nüsha farklılıklarına da değinmedik. Daha geniş araştırma yapmak isteyenler Altuncî'nin divanına ve mezkur tercümelere bakabilirler.

36 Philip K. Hitti, Siyasi ve Kültürel İslam Tarihi, Çeviren: Salih Tuğ, İstanbul, 1981, I, 143; Rıza Savaş, İslamdan Önce Hicaz Bölgesindeki Araplarda Tarih, D.E.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, VII, İzmir, 1992, s: 265

dile getirdiği, cahiliye devri şiirlerinin umumen uydurma olduğu, Emeviler döneminde bunlar siyaset, mezhep ve kabilecilik gibi kaygılarla uydurulmuş olduğu[37] görüşüne katılmıyoruz. Bizce aksine **kesin delil** bulunmadıkça Ebu Talib'e ve diğer Cahiliye şairlerine nisbet edilen beyitlerin tamamı, onlara aitmiş gibi değerlendirilmeli, bazı kuruntulara itibar edilmemelidir. Aksi takdirde edebi değeri olan eserler gereği gibi yorumlanmaz. Sonuçta bu İslam tarihi için bir yıkım olur, diyebiliriz.

[37] Bkz. Taha Hüseyin, Cahiliye Şiiri Üzerine, Çeviren ve Notlandıran: Şaban Karataş, Ankara-2003, s: 62 vd.